

Слов'янське термінознавство кінця XX – початку XXI століть
Slovanská teorie terminologie na přelomu 20. a 21. století
Slovanská terminológia na konci 20. a na začiatku 21. storočia
Славянское терминоведение конца XX — начала XXI веков
Slavenska terminologija na kraju 20. i na početku 21. stoljeća
Slovanska terminologija na koncu 20. in v začetku 21. stoletja
Словенска терминологија крајем XX и почетком XXI столећа
Славянскае тэрміназнаўства канца XX — пачатку XXI стагоддзяў
Słowiańskie terminoznawstwo końca XX i początku XXI wieku

СЛОВ'ЯНСЬКЕ ТЕРМІНОЗНАВСТВО

кінця ХХ — початку ХХІ століть

Коллективна монографія
членів Термінологічної комісії
при Міжнародному комітеті славистів

Видавництво "Жнець"
Київ 2018

УДК 811.16'33/06

Колектив авторів

*В.Л. Іващенко, І.М. Кочан, I. Bozděchová, R. Kocourek,
J. Levická, В.М. Лейчик, С.Д. Шелов, С.В. Гринёв,
Е.И. Голованова, L. Hudeček, M. Mihaljević,
T. Fajfar, M. Jemes Tomazin, В. Јовановић, К.П. Любецкая,
З.И. Комарова, Ю.Н. Марчук, W. Zmarzer, J. Lukszun,
E. Wolnicz-Pawłowska, M. Górnicz, В.К. Шчэрбін, А.В. Зубов,
K. Lewis, M. Bratanić, A. Ostroški Anić, I. Brač,
M. Žagar Karer, P. Левушкина, В.В. Дубічинський,
A. Auksoriūtė, P. Zemlevičiūtė, A. Sztuk, E Цусун*

Науковий редактор

Вікторія Іващенко (Україна)

Редколегія

*S. Gajda (Polska), В.К. Шчэрбін (Беларусь),
E. Wolnicz-Pawłowska (Polska), Л.П. Науменко (Україна),
M. Mihaljević (Hrvatska), В. Јовановић (Србија),
С.В. Гринёв (Россія), С.Д. Шелов (Россія),
I. Bozděchová (Česká republika), M. Žagar Karer (Slovenija),
J. Levická (Slovenská republika)*

Рецензенти

*Член-кореспондент НАНУ Олександр Тараненко
(Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні
Національної академії наук України)*

Проф. др Сreto Танасић

(Інститут за српски језик Српске Академије наука и уметности)

*Prof. UAM, dr hab. Tadeusz Lewaszkiewicz
(Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu
im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)*

Рекомендовано до друку на засіданні

Термінологічної комісії при Міжнародному комітеті славистів

(Протокол № 4 від 25.05.2017, Варшава),

вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка

(Протокол № 4 від 26.04.2018, Київ).

ISBN 978-966-2057-28-7

© Колектив авторів, 2018

© Видавництво "Жнець",

дизайн, оригінал-макет, 2018

SLAVIC TERMINOLOGY

of the End of the 20th and the Beginning of the 21st Centuries

A collective monograph
of members of the Terminology Commission
under the International Committee of Slavic Scholars

Publishing house "Zhnet"
Kyiv 2018

UDK 811.16'33/06

Group of authors

V.L. Ivashchenko, I.M. Kochan, I. Bozděchová, R. Kocourek, J. Levická, V.M. Leichik, S.D. Shelov, S.V. Grinev, E.I. Golovanova, L. Hudeček, M. Mihaljević, T. Fajfar, M. Jemec Tomazin, V. Jovanović, K.P. Liubetskaya, Z.I. Komarova, Y.N. Marchuk, W. Zmarzer, Y. Lukszyn, E. Wolnicz-Pawłowska, M. Górnicz, V.K. Shcherbin, A.V. Zubov, K. Lewis, M. Bratanić, A. Ostroški Anić, I. Brač, M. Žagar Karer, R. Levuškina, V.V. Dubichynskiyi, A. Auksoriūtė, P. Zemlevičiūtė, A. Sztuk, Ye Qisong

Academic Editor

Victoria Ivashchenko (Ukraine)

Editorial board

S. Gajda (Poland), V.K. Shcherbin (Belarus), E. Wolnicz-Pawłowska (Poland), L.P. Naumenko (Ukraine) M. Mihaljević (Croatia), V. Jovanović (Serbia), S.V. Grinev (Russia), S.D. Shelov (Russia), I. Bozděchová (Czech Republic), M. Žagar Karer (Slovenia), J. Levická (Slovakia)

Reviewers

Corresponding member of the NASU *Oleksandr Taranenko*
(O.O. Potebnia Linguistics Institute
of the National Academy of Sciences of Ukraine)

Prof. dr *Sreto Tanasich*

(Serbian Language Institute of the Serbian Academy of Sciences and Arts)

Prof. UAM, dr hab. *Tadeusz Lewaszkiewicz*

(Polish Philology Institute of the
Adam Mickiewicz University in Poznań)

Recommended for publication at the session
of the Terminology Commission under
International Committee of Slavic Scholars
(The minutes of the meeting № 4 dated May 25th, 2017, Warsaw),
The Academic Council of Borys Grinchenko Kyiv University
(The minutes of the meeting № 4 dated April 26th, 2018, Kyiv).

ISBN 978-966-2057-28-7

© Group of authors, 2018

© Publishing house "Zhnets",
design, layout, 2018

ЗМІСТ

---

15 **ПЕРЕДМОВА** *Вікторія Іващенко*

31 **I. ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ І ПРАКТИКА ТЕРМІНОЗНАВСТВА В НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЯХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ КУЛЬТУР**

Україна

31 *Вікторія Іващенко*

Сучасне українське теоретичне термінознавство:
віхи становлення

75 *Ірина Кочан*

Дидактичні засади українського термінознавства
кінця ХХ — початку ХХІ століть

Česká republika

100 *Ivana Bozděchová, Rostislav Kocourek*

O novodobém vývoji a principech české terminologické
práce

Slovenská republika

116 *Jana Levická*

Terminologické aktivity na slovensku na prelome
tisícročí

Россия

132 *Владимир Лейчик, Сергей Шелов*

История и современное состояние терминоведения
в России (1992–2002): общественные потребности
и предметное содержание

159 *Сергей Шелов*

Некоторые новые результаты науки о терминах

177 *Сергей Гринёв*

Российское терминоведение — итоги и перспективы

204 *Елена Голованова*

Когнитивное терминоведение в России
(конец ХХ — начало ХХІ веков)

Hrvatska

- 230 *Lana Hudeček, Milica Mihaljević*
Hrvatsko nazivlje i nazivoslovlje na kraju 20.
i na početku 21. stoljeća

Slovenija

- 253 *Tanja Fajfar*
Teoretični pristopi v slovenski terminologiji v začetku
21. stoletja
- 266 *Mateja Jemec Tomazin*
Raba terminologije v slovenski znanstveni periodiki
v začetku 21. stoletja

Србија

- 287 *Владан Јовановић*
Српска терминологија крајем ХХ и почетком
ХХІ века (теоријски и практични домени
истраживања)

Беларусь

- 306 *Кацярына Любецкая*
Праблемы беларускага тэрміназнаўства
ў канцы ХХ — пачатку ХХІ стст.

327 II. ТЕРМІНОГРАФІЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ КРАЇН. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ

Россия

- 327 *Зоя Комарова*
Современная русская терминография:
проблемы и тенденции развития
- 375 *Юрій Марчук*
Многоязычная терминография
и терминологическое переводоведение
в России конца ХХ — начала ХХІ веков

Polska

- 400 *Wanda Zmarzer, Jurij Lukszyn*
Aktualne problemy polskiej terminografii

- 410 *Ewa Wolnicz-Pawłowska, Mariusz Górnicz*
Standaryzacja terminologii w Polsce w końcu XX
i na początku XXI wieku

Беларусь

- 423 *Вячаслаў Шчэрбін*
Спецыяльная лексікаграфія Беларусі на мяжы
тысячагоддзяў
- 468 *Александр Зубов*
Анализ подходов к использованию
информационных технологий в белорусском /
славянском терминоведении

Hrvatska

- 486 *Kristian Lewis*
Hrvatski terminološki rječnici i terminološke baze
na kraju 20. i na početku 21. stoljeća
- 509 *Maja Bratanić, Ana Ostroški Anić, Ivana Brač*
Izgradnja hrvatske terminološke baze STRUNA —
izazovi i perspektive

Србија

- 529 *Ружица Левушкина, Владан Јовановић*
Терминолошки речници на српском језику
и у српској лингвистици крајем 20. и почетком
21. века

Україна

- 544 *Володимир Дубічинський*
Засади сучасної української термінографії

Slovenija

- 557 *Mojca Žagar Karer*
Slovenski terminološki slovarji v začetku 21. stoletja

**567 III. ТЕРМІНОГРАФІЯ В НЕСЛОВ'ЯНСЬКИХ КРАЇНАХ.
ТЕРМІНОЛОГІЧНА СПІВПРАЦЯ**

Lietuva

567 *Albina Auksoriūtė, Palmira Zemlevičiūtė*

Литовская терминография: становление и развитие

Polska

605 *Alicja Sztuk*

Polska i niemiecka działalność normalizacyjno-terminologiczna

КНР

620 *Е Цисун*

О сотрудничестве в области терминоведения между Россией и Китаем

625 ПІСЛЯМОВА

THE CONTENTS

---

23 **FOREWORD** *Victoria Ivashchenko*

31 I. THEORY, HISTORY AND PRACTICE OF TERMINOLOGY IN THE NATIONAL TRADITIONS OF SLAVIC CULTURES

Ukraine

31 *Victoria Ivashchenko*
Modern Ukrainian Theoretical Terminology:
the Milestones of Genesis

75 *Iryna Kochan*
Didactic Basis of Ukrainian Terminology Studies
at the End of the 20th and the Beginning
of the 21st Centuries

Czech Republic

100 *Ivana Bozděchová, Rostislav Kocourek*
New Developments in Czech Research on Terminology
and its Principles

Slovakia

116 *Jana Levická*
Terminological Activities in Slovakia at the Turn
of the Millenium

Russia

132 *Vladimir Leichik*, *Sergei Shelov*
History and State of the Art of Russian
Terminological Science (1992–2002):
Social Needs and Subject Content

159 *Sergei Shelov*
Some new Results in Terminology Science

177 *Sergei Grinev*
Russian Terminology Science — Overall Results and
Perspectives

204 *Elena Golovanova*

Cognitive Terminology Science in Russia
(the End of the 20th and the Beginning
of the 21st Centuries)

Croatia**230** *Lana Hudeček, Milica Mihaljević*

Croatian Terminology and Terminological Science
at the End of the 20th and the Beginning
of the 21st Centuries

Slovenia**253** *Tanja Fajfar*

Theoretical Approaches in Slovenian Terminology
at the Beginning of the 21st Century

266 *Mateja Jemec Tomazin*

The Use of Terminology in the Slovenian Scientific
Journals at the Beginning of the 21st Century

Serbia**287** *Vladan Jovanović*

Serbian Terminology in the Late 20th
and the Beginning of the 21st Centuries
(Theoretical and Practical Research Domain)

Belarus**306** *Katsiaryna Liubetskaya*

The Issues of Belarussian Terminology
at the End of the 20th and the Beginning
of the 21st Centuries

**327 II. TERMINOGRAPHY OF SLAVIC COUNTRIES.
STANDARDIZATION OF TERMINOLOGY
AND COMPUTERIZATION OF TERMINOLOGICAL WORK**

Russia**327** *Zoya Komarova*

Russian Terminography — Problematic Issues
and Tendency of Development

375 *Yury Marchuk*

Multilingual Terminography and Terminological Translation Studies in Russia at the End of the 20th and the Beginning of the 21st Centuries

Poland**400** *Wanda Zmarzer, Yury Lyukshin*

Current Problems of Polish Terminography

410 *Ewa Wolnicz-Pawłowska, Mariusz Górnica*

Standardisation of Terminology in Poland at the Turn of the 21st Century

Belarus**423** *Vyacheslav Shcherbin*

The Special Lexicography of Belarus at the Turn of the Millennium

468 *Aleksander Zubov*

The Analysis of Approaches to the Usage of Information Technology in Belorussian/ Slavic Terminology

Croatia**486** *Kristian Lewis*

Croatian Terminological Dictionaries and Terminological Databases at the End of the 20th and the Beginning of the 21st Centuries

509 *Maja Bratanić, Ana Ostroški Anić, Ivana Brač*

Formation of the Croatian Terminological Database STRUNA — Challenges and Perspectives

Serbia**529** *Ružica Levuškina, Vladan Jovanović*

Terminological Dictionaries in the Serbian Language and Linguistics in the Late 20th and the Beginning of the 21st Centuries

Ukraine**544** *Volodymyr Dubichynskyi*

Principles of Modern Ukrainian Terminography

Slovenia

- 557 *Mojca Žagar Karer*
Slovenian Terminological Dictionaries
in the 21st Century

**567 III. TERMINOGRAPHY IN NON-SLAVIC COUNTRIES.
TERMINOLOGICAL COOPERATION****Lithuania**

- 567 *Albina Auksoriūtė, Palmira Zemlevičiūtė*
Lithuanian Terminography:
Formation and Development

Poland

- 605 *Alicja Sztuk*
Polish and German Activity in the Field
of Terminological Standardization

People's Republic of China

- 620 *Ye Qisong*
On Cooperation of Russia and China
in Terminology Science

637 AFTERWORD

ПЕРЕДМОВА

TERM_IN

Задоволення інформаційних потреб спеціалістів різних сфер людської діяльності викликає особливий попит на оглядову інформацію, роль якої останнім часом зростає. Аналітичні огляди з тих чи інших проблемних питань дають ключ до розуміння того, що відбувається в певній галузі знань, увиразнюють загальну картину її розвитку.

Затребуваними сьогодні є такі праці й у царині термінознавства, оскільки дають можливість у єдиному інтегрованому текстовому просторі зіставити:

- 1) особливості становлення термінологічних шкіл та галузевих термінологій відповідно до формування національних мов, суспільно-політичних, економічних і культурно-історичних умов самоствердження того чи іншого етносу;
- 2) загальний стан розвитку сучасного теоретичного і прикладного термінознавства в слов'янських країнах, установлену практику термінологічних досліджень та укладання фахових словників, засади стандартизації й комп'ютеризації термінологічної роботи відповідно до розвитку пріоритетних галузей знань і сфер діяльності;
- 3) специфіку наукового мовомислення представників різних етносів, послуговування певними термінами, моделями термінотворення, спеціальною лексикою й відповідними стилістичними засобами мовного вираження термінознавчої думки;
- 4) загальні тенденції подальшого розвитку слов'янського термінознавства, його нової проблематики, можливостей упровадження елементів керування фаховою комунікацією, планування й регулювання потоків наукових знань;
- 5) метамову термінознавства на слов'янських теренах, зокрема:
  - єдиний універсум інтернаціональних термінів і фундаментальних (базових) наукових понять, оформлених засобами національних мов різних термінологічних шкіл;

- унікальні концепційно-авторські терміновживання, що їх продукують термінологи слов'янських країн, використовуючи питомі ресурси й словотвірні моделі рідної мови;
- міжмовні термінологічні відповідники в кореляції "гібридний — інтернаціональний — національний термін"; когнітивну вартість таких одиниць у різних традиціях слов'янських досліджень того самого термінознавчого об'єкта тощо.

Відсутність у славістичному термінознавстві загальних оглядів формату міжнародної колективної монографії спонукала членів Термінологічної Комісії при Міжнародному комітеті славистів (ТК МКС) до написання такої праці слов'янськими мовами. Це один із проектів ТК МКС, що наслідує традиції окремих випусків періодичних наукових видань, зокрема *Modern Approaches Terminological Theories and Applications* (2006)¹, *Славянское терминоведение* (2009)² та *Polskie i europejskie nurty terminologiczne* (2017)³, які дають тематично підпорядкований одній ідеї проблемний аналіз стану термінознавства й термінологічних шкіл у різних країнах.

Монографія *Слов'янське термінознавство кінця ХХ — початку ХХІ століть* розкриває цілісну картину розвитку сучасного славістичного термінознавства, узагальнює досвід наукових пошуків в Україні, Польщі, Сербії, Хорватії, Білорусі, Росії, Словаччині, Чехії, Словенії. Праця містить виклад окремих здобутків слов'янсько-неслов'янської співпраці в галузі термінології, що їх репрезентують науковці Польщі, Литви та КНР. У ній зосереджено увагу на теоретичних досягненнях науки про терміни в тій чи іншій країні, загальній проблематиці термінологічних досліджень, питаннях теорії і практики створення термінографічних праць, стандартизації термінології й використання комп'ютерних технологій задля укладання електронних галузевих

¹ Picht, H. (Ed.) (2006), *Modern Approaches Terminological Theories and Applications*, Peter Lang AG, Bern, 36.

² Татаринів, В.А. (Гл. ред.) (2009), *Славянское терминоведение*, 1.

³ Małachowicz, M. & Grucza, S. (Red.) (2017), *Polskie i europejskie nurty terminologiczne*. Studi@Naukowe 38, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej, Uniwersytet Warszawski, Warszawa, ss. 138–225, available at: <http://www.sn.iksi.uw.edu.pl/documents/7732735/0/SN+38+M.+Małachowicz%2C%20S.Grucza%2C%20Polskie+i+europejskie+nurty+terminologiczne.pdf>.

словників з огляду на особливості розбудови комп'ютерної термінографії в локусах слов'янських культур, створення термінологічних баз даних, порталів тощо. Монографія показує внесок у науку про терміни не лише термінологічних шкіл і дослідницьких напрямів у слов'янському співтоваристві, а й окремих його представників. Колективне дослідження об'єднало творчий потенціал авторів навколо спільної ідеї розвитку національних термінологій. Його основною метою було налагодження тісної співпраці термінологів слов'янських країн, перерваної значним проміжком часу.

Монографія складається з трьох частин, кожна з яких має свої розділи:

I. Теорія, історія і практика термінознавства в національних традиціях слов'янських культур (автори: *В.Л. Іващенко, І.М. Кочан* — Україна; *I. Bozděchová, R. Kocourek* — Česká republika; *J. Levická* — Slovenská republika; *В.М. Лейчик, С.Д. Шелов, С.В. Гринёв, Е.И. Голованова* — Росія; *L. Hudeček, M. Mihaljević* — Republika Hrvatska; *T. Fajfar, M. Jemes Tomazin* — Slovenija; *В. Јовановић* — Србија; *К.П. Любецкая* — Беларусь).

У першій частині монографії показано здобутки термінознавчих традицій у тісній взаємодії з формуванням термінологій національною мовою як одного з чинників націєтворення й самовизначення того чи іншого народу. Проаналізовано:

- теоретичні й дидактичні засади, віхи становлення сучасного українського термінознавства;
- історію формування й теоретичні засади, задекларовані в чеських термінознавчих працях;
- становлення термінологічної діяльності в Словаччині та її здобутки на межі тисячоліть;
- історію й сучасний стан науки про терміни в Росії, зокрема її суспільні потреби, предметний зміст, нові результати, підсумки й перспективи розбудови, загальну тенденцію до поліпарадигмового розвитку з окресленням здобутків когнітивно-комунікативного підходу до вивчення термінів і терміносистем;
- історію формування й стан хорватського термінознавства та розвиток хорватської термінології на зламі століть;
- теоретичні підходи до словенської термінології та її використання в науковій періодиці на початку XXI ст.;
- теорію і практику досліджень сербської термінології кінця XX — початку XXI століть;
- проблематику білоруського термінознавства окресленого періоду.

II. Термінографія слов'янських країн. Стандартизація термінології та комп'ютеризація термінологічної роботи (автори: З.И. Комарова, Ю.Н. Марчук — Россия; W. Zmarzer, J. Lukszyn, E. Wolnicz-Pawlowska, M. Górnicz — Polska; В.К. Шчэрбін, А.В. Зубов — Беларусь; K. Lewis, M. Bratanić, A. Ostroški Anić, I. Brač — Republika Hrvatska; M. Žagar Karer — Slovenija; P. Левушкина, В. Јовановић — Србија; В.В. Дубічинський — Україна).

Розділи другої частини монографії відбивають основні засади теорії та практики укладання галузевих словників і термінологічних баз даних у деяких слов'янських країнах, стандартизації термінології, термінологічної діяльності в галузі традиційної та комп'ютерної термінографії, зокрема в аспектах огляду:

- проблематики й тенденцій розвитку російської термінографії, теорії термінографії й багатомовного словникарства, стану термінологічного перекладознавства в Росії кінця ХХ — початку ХХІ століть;
- актуальних проблем польської термінографії та стандартизації термінології в Польщі кінця ХХ — початку ХХІ століть;
- спеціальної лексикографії Білорусі на межі тисячоліть та основних підходів до використання інформаційних технологій у білоруському й частково слов'янському термінознавстві;
- хорватських термінологічних словників і баз даних, створених у кінці ХХ — на початку ХХІ століть, зокрема хорватської термінологічної бази даних STRUNA;
- словенських словників початку ХХІ ст.;
- термінологічних словників сербською мовою та в сербському мовознавстві кінця ХХ — початку ХХІ століть;
- сучасної української термінографії.

III. Термінографія в неслов'янських країнах. Термінологічна співпраця (автори: A. Auksoriūtė, P. Zemlevičiūtė — Lietuva; A. Sztuk — Polska; E Цисун — КНР).

Третя частина монографії дає загальну уяву про:

- становлення й розвиток литовської термінографії в її частковій взаємодії з російською;
- польсько-німецьку термінологічну взаємодію в галузі стандартизації;
- співпрацю в галузі термінознавства між Росією та Китаєм.

Аналітичний огляд слов'янського термінознавства в його формуванні й становленні окреслює основні напрями діяльності членів ТК МКС, перед якими сьогодні ще чимало завдань. Серед першочергових такі:

1. Розбудова проблематики зіставних і типологічних славістичних досліджень, зокрема:

- 1) етонокультурологічної в аспекті вивчення рівня впливу глобалізаційних процесів на інтернаціоналізацію (більшою мірою англізацію) наукової термінології в слов'янських мовах у її співвідношенні з обсягом питомого термінотворення у прагненні розкрити націєтворчий потенціал мови як чинника ідентифікації та самовизначення того чи іншого етносу. Специфіка цієї проблематики орієнтована передусім на збереження слов'янської ідентичності мовних форм вираження термінів, інтернаціональних за змістом;
- 2) етичної в аспекті наукової етики, що сприятиме продуктивному діалогові світоглядів і мовних культур, ефективній міжетнічній науковій комунікації у співтоваристві термінологів;
- 3) соціолектної, орієнтованої на пріоритетне вивчення у фаховій комунікації таких галузевих термінологій, напр.:
  - "наук про складність", що виникли в результаті переходу від неklasичного до постнеklasичного етапу розвитку науки (саме поняття "науки про складність" ще не отримало свого термінологічного відповідника в жодній зі слов'янських мов), а отже, метамови опису нових типів об'єктів пізнання — мереж, ризом, самоорганізацій, що еволюціонують тощо (на відміну від систем);
  - гуманітарних наук, особливо наук про соціальні комунікації (комунікативістики);
  - термінології на позначення нових, новітніх та інноваційних технологій (біотехнологій, нанотехнологій, технологій ракетно-космічної галузі, сучасного озброєння та військової техніки; технологій транспортування й альтернативних джерел енергії, чистого виробництва та охорони довкілля; ресурсозбережних технологій; технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи; інформаційно-телекомунікаційних і медіа-комунікативних технологій тощо).

Нагальна потреба в розбудові зіставних і типологічних славістичних термінознавчих досліджень зумовлена фактично деактуалізацією проблематики віднаходження термінологічних відповідників слов'янськими мовами. Таких праць усього 1,1 %. У цьому дослідницькому полі домінують пошукові розвідки з вивчення неслов'янсько-слов'янської мовної взаємодії, переважно англо-слов'янських відповідників. Ту ж саму тенденцію спостерігаємо й у слов'янській термінографії кінця ХХ — початку ХХІ століть, яку більшою мірою репрезентують перекладні двомовні словники. Що ж

до власне міжслов'янських термінографічних праць, то загальна картина така:

- у традиціях білоруської та української термінографій — це відповідно 45,5 % і 42,4 % праць із перевагою формату "російська — білоруська / українська" мови й навпаки, що засвідчує потужний вплив російської мови;
- у польській термінографії — 6 %;
- у чеській — 1,4 %;
- у хорватській — 0,7 %;
- у сербській — 0,5 %;
- у словенській — не вдалося віднайти жодного такого словника.

На часі створення багатомовних галузевих "слов'янсько-слов'янських" словників.

2. Розроблення лінгвотехнологічної концепції розвитку слов'янського термінознавства з огляду на активну розбудову в деяких країнах (Хорватії, Словенії, Словаччині та ін.) комп'ютерної термінографії, зокрема:

- створення одно- й багатомовних термінологічних електронних словників та електропедій переважно формату "неслов'янська — слов'янська" мови (або навпаки), національних одно- й багатогалузевих термінологічних баз даних (подекуди з текстовим корпусом), онлайн-нових ресурсів, термінологічних мереж і порталів тощо;
- розбудову національних термінологічних баз даних та їх інтеграцію до міжнародних глобальних мережеских ресурсів.

Наразі співпраця термінологів слов'янських країн у лінгвотехнологічному напрямі передбачає створення багатомовних термінологічних ресурсів відповідними мовами.

3. Розроблення лінгвофілософської теорії терміна на засадах:

- 1) когнітивізації філософії науки, нового наукового етосу як перегляду ідеалів науки та визнання їхньої кризи, а отже, обґрунтування етосу сучасного термінознавства як набору нових принципів, правил і норм, оновленої методології, нової парадигми, що змінюють ідеали наукового пізнання й ціннісно-сміслові орієнтири в дослідженні мовних об'єктів та власне термінології. Сьогодні загальнонотеоретична проблематика слов'янського термінознавства все ще перебуває в полоні двох дослідницьких парадигм — системно-структурної / традиційної (28 % досліджень із домінуванням ономасемасіологічного аспекту) та функціональної (24 % досліджень із домінуванням проблематики термінознавчої теорії тексту).

Значне місце посідають крос-парадигмові (26 %) та крос-дисциплінарні (14 %) пошукові розвідки, тоді як проблематика когнітивної дослідницької парадигми (переважно в комунікативному аспекті) становить лише 10 % праць;

- 2) лінгвістичного повороту у філософії, а отже, переорієнтації термінознавства початку ХХІ ст. на вивчення метамови сучасної філософії науки як метамови нової методологічної культури;
- 3) суб'єктивізації пізнавального процесу, амбівалентності науковця як закономірного явища, а отже, прийняття ідеї множинності ідеалів науковості, що передбачає не лише визнання сучасного термінознавства проліпарадигмовим, а й визнання множинності ідеалів термінологій, співіснування дещо відмінних "термінологічних етик" — етики термінології гуманітарних наук та етики термінології технічних наук.

4. Розроблення у термінознавстві теоретичних положень нових міждисциплінарних дослідницьких напрямів — соціокогнітивного, лінгвотехнологічного, когнітивно-ономасіологічного, когнітивно-семасіологічного, інформологічного, прогностичного, логіко-психологічного, логіко-філософського, власне термінологістики, лінгвоконцептології професійного дискурсу та ін.

5. Налагодження тісної співпраці з термінологами й термінологічними організаціями неслов'янських країн, започаткування спільних проєктів.

Звичайно, це не всі завдання. Сподіваємося, що написання монографій такого формату в подальшому стане орієнтиром для мовознавців у виявленні нових прогалин наукових пошуків.

Наразі дякуємо рецензентам за корисні й цінні поради — члену-кореспонденту Національної академії наук України, докторові філологічних наук, професору, завідувачеві відділу загального та порівняльно-історичного мовознавства Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАНУ *Олександрові Онисимовичу Тараненкові*; директору Інституту сербської мови Сербської академії наук і мистецтв, голові Сербського комітету стандартизації термінології, докторові наук, професору *Сретові Танасичу*; докторові габілітованому, професору Інституту польської філології Університету імені Адама Міцкевича в Познані *Тадеушеві Левашкевичу*.

Особлива вдячність за сприяння в підготовці праці до друку: ректорові Київського університету імені Бориса

Грінченка, професору, докторові філософських наук, академіку Національної академії педагогічних наук України *Вікторові Олександровичу Огнев'юкові*; директорові Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидату педагогічних наук, доцентові *Галині Василівні Горбенко*; завідувачеві відділу видавничої справи того ж Інституту, кандидату наук із соціальних комунікацій, доцентові *Ларисі Гагиківні Масімовій*.

Щиро дякуємо директорові ТОВ "Енергоексперт", кандидату технічних наук *Євгенові Миколайовичу Іващенко* за фінансову допомогу у виданні монографії.

Вікторія Іващенко

FOREWORD

The satisfaction of information needs of specialists from different spheres of human activity generates demand for background information the role of which has grown lately. Analytical reviews of certain problematic issues give the key to understanding what is happening in a certain area of knowledge and show the general picture of its development.

Such in terminology are in demand today, since they provide an opportunity to compare in a single integrated textual space things like that:

- 1) the specifics of formation of terminological schools and branch terminology in accordance with formation of national languages, social and political, economic, cultural and historical conditions of self-affirmation of some nations;
- 2) the general state of development of modern theoretical and applied terminology in Slavic countries, the established practice of terminological research and practice of composing branch dictionaries, the peculiarities of standardization and computerization of terminological work in accordance with the development of its priority areas of knowledge and spheres of activity;
- 3) the specifics of scientific verbal thinking of the representatives of some ethnic groups because of the advantage of using certain terms, models of term formation, special vocabulary and various stylistic means of verbal expression of terminological thought;
- 4) general tendencies of further development of Slavic terminology and problems, opportunities of implementation of elements of professional communication management, planning and regulation of scientific knowledge flow;
- 5) the metalanguage of Slavic terminology, in particular:
  - a single universe of international terms and fundamental (basic) scientific concepts, designed with the help of the national languages of various terminological schools;

- unique conceptual-authorial term usage produced by terminologists of different Slavic countries by means of using specific resources and word-formation models of the native language;
- hybrid term units in their relation to international and national units; cognitive value of cross-lingual terminology in different traditions of Slavic studies of the terminological object itself, etc.

Absence of general reviews in the format of the international collective monograph in Slavic terminology has stimulated the members of the Terminology Commission of the International Committee of Slavic Scholars (TC ICSS) to write this work in Slavic languages. This is one of the projects of the TC ICSS which follows the traditions of certain issues of periodical scientific publications, in particular *Modern Approaches Terminological Theories and Applications* (2006)⁴, *Славянское терминоведение* (2009)⁵ and *Polskie i europejskie nurty terminologiczne* (2017)⁶ which propose problematic analysis of the development of terminology and terminology schools in different countries thematically subdued to single idea.

The monograph *Slavic Terminology of the End of the 20th and the Beginning of the 21st Centuries* reveals the entire picture of the development of modern Slavic terminology, generalizes the experience of scientific research in Ukraine, Poland, Serbia, Croatia, Belarus, Russia, Slovakia, the Czech Republic and Slovenia. The work contains a presentation of individual achievements of cooperation of Slavic and non-Slavic researchers in the field of terminology represented by the scholars of Poland, Lithuania and the People's Republic of China. It focuses on the theoretical achievements of the science of term in certain countries, general problems of terminological research, issues of theory and practice of creation of terminological works, standardization of terminology and implementation of

---

⁴ Picht, H. (Ed.) (2006), *Modern Approaches Terminological Theories and Applications*, Peter Lang AG, Bern, 36.

⁵ Татаринев, В.А. (Гл. ред.) (2009), *Славянское терминоведение*, 1.

⁶ Małachowicz, M. & Gruzca, S. (Red.) (2017), *Polskie i europejskie nurty terminologiczne*. Studi@Naukowe 38, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej, Uniwersytet Warszawski, Warszawa, cc. 138–225, available at: <http://www.sn.iksi.uw.edu.pl/documents/7732735/0/SN+38+M.+Małachowicz%2C%20S.Gruzca%2C%20Polskie+i+europejskie+nurty+terminologiczne.pdf>.

computer technologies into the practice of making electronic branch dictionaries considering specifics of the development of computer terminography in different Slavic cultures, creation of terminological databases, portals, etc. The monograph proves that not only terminological schools and research approaches contribute to the science of term, but individual representatives of the Slavic community do it too. Collective research united creative potential of authors around the common idea of developing national terminology. Its main goal is to establish close cooperation of terminologists of Slavic countries, interrupted by a significant period of time.

The monograph consists of three parts, each of which has its own sections:

I. Theory, history and practice of Terminology in the national traditions of Slavic cultures (authors: *V.L. Ivashchenko, I.M. Kochan* — Ukraine; *I. Bozděchová, R. Kocourek* — Czech Republic; *J. Levická* — Slovakia; *V.M. Leichik, S.D. Shelov, S.V. Grinev, E.I. Golovanova* — Russia; *L. Hudeček, M. Mihaljević* — Croatia; *T. Fajfar, M. Jemec Tomazin* — Slovenia; *V. Jovanović* — Serbia; *K.P. Liubetskaya* — Belarus).

The first part of the monograph analyses:

- achievements of national terminological traditions in close interaction with the formation of terminology in national languages as one of the factors of nation-building and self-determination of certain nations;
- theoretical and didactic principles, milestones of the establishment of modern Ukrainian terminology;
- history of formation and theoretical foundations declared in Czech terminology works;
- establishment of terminological activity in Slovakia and its achievements at the turn of the millennium;
- history and current state of science of term in Russia, in particular its social needs, subject matter, new results, conclusions and prospects of development, general tendency of polyparadigm development along with description of the achievements of cognitive-communicative approach to the research of terms and terminology;
- history of formation and state of Croatian terminology and the development of Croatian terminology at the turn of the century;
- theoretical approaches to Slovenian terminology and its use in scientific periodicals at the beginning of the 21st century;
- theory and practice of researching Serbian terminology at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries;
- problems of Belarussian terminology of the defined period.

II. Terminography of Slavic countries. Standardization of terminology and computerization of terminological study (authors: *Z.I. Komarova, Y.N. Marchuk* — Russia; *W. Zmarzer, Y. Lukszyn, E. Wolnicz-Pawłowska, M. Górnicz* — Poland; *V.K. Shcherbin, A.V. Zubov* — Belarus; *K. Lewis, M. Bratanić, A. Ostroški Anić, I. Brač* — Croatia; *M. Žagar Karer* — Slovenia; *R. Levuškina, V. Jovanović* — Serbia; *V.V. Dubichynskyi* — Ukraine).

Sections of the second part of the monograph reflect the principles of theory and practice of compiling branch dictionaries and terminological databases in Slavic countries, standardization of terminology, terminological activity in the field of traditional and computer terminology, as well as some other aspects, in particular:

- problems and trends in the development of Russian terminology, theory of terminology and multilingual dictionary taking into account the state of terminological translation studies in Russia at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries;
- challenging issues of Polish terminology and standardization of terminology in Poland at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries;
- special Belorussian lexicography at the turn of the millennium and general approaches to the usage of information technologies in Belarussian and generally Slavic terminology;
- Croatian terminology dictionaries and terminology databases created at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries, in particular the Croatian terminological database STRUNA;
- Slovenian dictionaries of the early 21st century;
- dictionary terminology in the Serbian language and in Serbian linguistics at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries;
- modern Ukrainian terminology.

III. Terminography in non-Slavic countries. Terminological cooperation (authors: *A. Auksoriūtė, P. Zemlevičiūtė* — Lithuania; *A. Sztuk* — Poland; *Ye Qisong* — People's Republic of China).

The third part of the monograph presents a general idea about:

- formation and development of Lithuanian terminology in its partial interaction with the Russian one;
- Polish-German terminological cooperation in the field of standardization;
- cooperation of Russia and China in the field of terminology.

The analytical review of Slavic terminology in its formation and establishment gives the opportunity to outline main directions of the research activity of the members of the TC ICSS which has a lot of problematic issues at present. Among the top priorities there are:

1. Developing the problems of comparative and typological Slavic studies, in particular:

- 1) ethnocultural studies in the context of study of the level of influence of globalization processes on the internationalization (mostly anglicization) of scientific terminology in various Slavic languages in its relation to the volume of term creation by the desire to reveal the nation-building potential of language as a factor of identification and self-determination of a particular ethnic group. Specific nature of this problem is primarily aimed at preserving Slavic identity of language forms of terms, international by their content;
- 2) ethical problems in terms of scientific ethics, which will promote productive dialogue of world views and language cultures, effective cross-ethnic scientific communication in the community of terminologists;
- 3) sociolectal one focused on the priority of study in professional communication of such branch terminologies as:
  - "sciences about complexity" that proved to be a result of transition from the non-classical to the post-classical stage of the development of science (the very concept of "science about complexity" has not yet received its terminological counterpart in any Slavic language), and accordingly meta-languages of describing new types of objects of cognition — networks, rhizomes, evolving self-organizations, etc. (opposed to systems);
  - liberal sciences, especially sciences about social communication (communication science);
  - terminology for denoting new, modern and innovative technologies (biotechnologies, nanotechnologies, rocket and space technology, modern weapons and military equipment, transportation technologies and alternative energy sources, clean production and environmental protection, resource-saving technologies, technologies of high-tech development of the transportation system, information and communication technologies, telecommunication and media-communication technologies, etc.).

The urgent need for the development of comparative and typological Slavic terminological studies is conditioned by the actual de-actualization of the problems of finding the terminological counterparts in Slavic languages. Such works

comprise only 1.1 %. In this research field, the prevailing role is played by research of non-Slavic-Slavic linguistic interaction, mostly Anglo-Slavic counterparts. The same tendency is observed in the Slavic terminology at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries, which can be best represented by bilingual dictionaries. As for the actual Slavic terminological studies, the general picture is the following:

- in the tradition of the Belarussian and Ukrainian terminography it is respectively 45.5 % and 42.4 % of works with the prevalence of the format "Russian-Belarussian / Ukrainian languages" and vice versa, that testifies the powerful influence of the Russian language;
- in Polish terminology — 6 %;
- in Czech — 1.4 %;
- in Croatian — 0.7 %;
- in Serbian — 0.5 %;
- in Slovenian it is impossible to find out any such dictionary.

At present, it is important to create "Slavic — Slavic" multilingual industry dictionaries.

2. Working out lingual technological conception of development of Slavic terminology taking into consideration active growth of computer terminology in certain countries (Croatia, Slovenia, Slovakia, etc.), in particular:

- creation of mono- and multi-lingual terminological electronic dictionaries and electropedias mainly in the format of "non-Slavic — Slavic" languages (or vice versa), national single- and multi-disciplinary terminological databases (sometimes with text corpus), online resources, terminological networks and portals, etc.;
- carrying out activities aimed at integration of national terminological databases into the international global network resources.

At the moment, the cooperation of terminologists of the Slavic countries in the lingual technological direction involves the creation of multilingual terminological resources in Slavic languages.

3. Development of the linguistic philosophic theory of term on the basis of:

- 1) the cognitivization of the philosophy of science, the new scientific ethos as a redefinition of the ideals of science and the recognition of their crisis, and therefore the justification of the ethos of modern terminology as a set of new principles, rules and norms, an updated methodology, a new paradigm that changes the ideals of scientific cognition and axiological orientations in the study of language objects and terminology itself. Today, the general

theoretical problems of Slavic terminology are still in captivity of two research paradigms — systematic-structural / traditional (28 % of studies with domination of the onomasemasiological aspect) and functional (24 % of studies with dominance of the terminology theory of the text). A significant place is occupied by cross-paradigm (26 %) and cross-disciplinary (14 %) research, while the problem of the cognitive research paradigm (mainly in the communicative aspect) is only 10 % of work;

- 2) the linguistic turn in philosophy, and therefore refocusing of terminology on the study of metalanguage of modern philosophy of science as a metalanguage of a new methodological culture at the beginning of the 21st century;
- 3) the subjectification of the cognitive process, the ambivalence of the scientist as a natural phenomenon, and, therefore, the acceptance of the idea of the plurality of scientific ideals, which implies not only the recognition of modern terminology as polyparadigmatic, but also the recognition of the plurality of ideals of terminology, the coexistence of somewhat different "terminological ethics" — the ethics of terminology of humanities and ethics of terminology of technical sciences.

4. Development of the theoretical positions of new interdisciplinary research directions in terminology — social cognitive, cognitively-onomasiological, cognitive-semasiological, linguistic, informal, prognostic, logical-psychological, logical-philosophical, terminology itself, linguistic concept of professional discourse, etc.

5. Establishment of close cooperation with terminologists and terminological organizations of non-Slavic countries, starting of common projects.

Of course, this is not all of the problematic issues. We hope that composing monographs of such a format will become a guide for linguists in discovering new gaps in scientific research.

At this point we sincerely express our gratitude for useful and valuable advice to our reviewers: the corresponding member of the NASU, prof., dr. sc. philol., head of the department of general and comparative and historical linguistics of the O.O. Potebnia Linguistics Institute of the NASU *Oleksandr Taranenko*; the director of the Serbian Language Institute of the Serbian Academy of Sciences and Arts, the head of the Serbian Standards Committee, prof. dr *Sreto Tanasich*; prof. of the Polish Philology Institute of the Adam Mickiewicz University in Poznań, dr hab. *Tadeusz Lewashkewicz*.

Particular thanks are due to: the work for printing to the rector of the Borys Grinchenko Kyiv University, prof., dr. sc. philos., academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine *Victor Ohnevyuk*; to the director of the Institute of Journalism of the Borys Grinchenko Kyiv University, cand. sc. ped., associate prof. *Halina Horbenko*; the head of the department of publishing of the same Institute, cand. sc. social com., associate prof. *Larysa Masimova*.

We are sincerely thankful for the financial assistance in publishing the monograph to the director of LLC "Energoexpert", cand. sc. techn. *Yevhen Ivashchenko*.

Victoria Ivashchenko